

Asia: VM/1143/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Digi-ja väestötietovirastoa koskevaksi lainsäädännöksi sekä laeiksi eräiden rekisterihallintoa koskevien lakien muuttamisesta

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit luonnoksesta

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att ge ett utlåtande gällande utkastet till regeringsproposition. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag ställning till förslaget med avseende på språkliga rättigheter.

Bakgrund

Förslagets syfte är en organisationsreform, där uppgifterna vid Befolkningsregistercentralen, magistraterna och enheten för styrning och utveckling av magistraterna vid Regionförvaltningsverket i Östra Finland sammanförs till en ny helhet.

Det finns nio magistrater i landet, av vilka fyra är tvåspråkiga med finska som majoritetens språk. Dessa är magistraterna i Nyland, Sydvästra Finland, Sydöstra Finland, och Västra Finland. Statens ämbetsverks på Åland ställning och uppgifter förblir i princip oförändrade, och propositionen får inte konsekvenser för Ålands självstyrelse.

Enligt utkastet inrättas Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata som en riksomfattande myndighet inom den statliga centralförvaltningen. Myndigheten är tvåspråkig i hela landet med stöd av 6 § 1 mom. 2 punkten i språklagen. Reformen har inga direkta konsekvenser för de berörda myndigheternas nuvarande antal verksamhetsställen och deras placering.

Myndigheten avses inleda sin verksamhet från början av år 2020.

Språkliga rättigheter

Folktinget anser att utkastet till regeringsproposition innehåller en förtjänstfull genomgång av lagstiftningen om språkliga rättigheter och skyldigheter. Beredningen har också i viss omfattning bedömt språkliga konsekvenser av förslagen i utkastet.

Folktinget hänvisar till språklagstiftningen och övrig lagstiftning som är avsedd att säkerställa språkliga rättigheter. Som exempel kan nämnas 2 § 2 mom. i språklagen (423/2003), enligt vilken vars och ens rätt till god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att personen i fråga särskilt behöver begära det. Enligt 23 § 1 mom. ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. De här bestämmelserna har en tydlig anknytning till 22 § i grundlagen, enligt vilken det allmänna ska se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses.

Däremot tryggas de språkliga rättigheterna inte alltid i praktiken, vilket framgår av forskningsrapporten Språkbarometern 2004–2016 och bekräftas också i Folktingets språkskyddsverksamhet. Det här beror ofta på att det saknas tillgång till språkkunnig personal, på bristande kännedom om lagstiftningen och även på attityder.

I Språkbarometern 2004–2016 ingår forskningsresultat i fråga om hur den svensk- respektive finskspråkiga minoriteten i landets tvåspråkiga kommuner bedömer den språkliga servicen i statliga tjänster. Folktinget lyfter här fram uppgifter gällande magistraternas språkliga service. De svenskspråkiga minoriteterna ger magistraternas service på svenska i medeltal skolvitsordet 7,9, medan de finskspråkiga minoriteterna ger servicen på finska vitsordet 9,1. Skillnaden i bedömningen på vitsordsskalan är följaktligen 1,2 (justitieministeriets publikation 52/2016, s. 71 och 72).

Forskningsresultatet är inte anmärkningsvärt i jämförelse med andra statliga tjänster, men det ger en tydlig indikation på att språkgruppernas rätt till service på svenska och finska inte tryggas enligt lika grunder inom samtliga tvåspråkiga områden i landet.

Folktinget konstaterar att Språkbarometerens forskningsresultat har relevans för den föreslagna myndigheten, vars uppgiftsområde kommer att omfatta magistraternas nuvarande uppgifter. Därtill framhåller Folktinget att digitaliseringen i samhället kommer att ha en ytterst stor betydelse för kommunikationen mellan myndigheterna och enskilda personer framledes.

Folktinget ber finansministeriet fästa uppmärksamhet vid Språkbarometerns 2004–2016 forskningsresultat i den fortsatta beredningen.

Organisaatiouudistus

Kommentit virastojen organisointia koskevista ratkaisuista yleisesti

Förhållande till grundlagen

Enligt propositionsutkastet har myndigheten nationell behörighet också när uppdragen förutsätter regional eller lokal närvaro. Regleringen om magistraternas regionala behörighet kommer till följd av detta att upphävas. Det anges vidare att propositionen bör bedömas utifrån bland annat grundlagens 119 § och 122 § om anordnandet av förvaltningen.

Folktinget kommenterar propositionsutkastet utifrån 122 § 1 mom. i grundlagen:

122 § 1 mom: När förvaltningen organiseras ska en indelning i sinsemellan förenliga områden eftersträvas, så att den finsk- och svenskspråkiga befolkningens möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket tillgodoses enligt lika grunder.

Folktinget konstaterar att språklagstiftningen baseras på en språklig indelning i förvaltningsområden, inom vilka individens språkliga rättigheter och det allmännas språkliga skyldigheter definieras. När det gäller den språkliga indelningen är det viktigt att förvaltningen organiseras med beaktande av de grundläggande språkliga rättigheterna.

Riksdagens grundlagsutskott har med hänvisning till 122 § 1 mom. konstaterat att det är viktigt att göra en grundlig bedömning av hur olika tänkbara områdesindelningar tillgodoser den finsk- och svenskspråkiga befolkningens faktiska möjligheter att få tjänster på sitt eget språk enligt grundlagens krav. Språkliga rättigheter måste följaktligen vägas in redan när en områdesindelning och ändringar i den bereds. Grundlagsutskottet har betonat skyldigheten att välja den områdesindelning, som bäst tillgodoser de grundläggande språkliga rättigheterna, om det finns möjlighet att välja mellan flera administrativt fungerande områdesindelningar (GrUU 21/2009 rd).

Om myndigheten däremot saknar en regional behörighetsindelning, så tillämpas inte grundlagens bestämmelser i 122 § om förvaltningens organisering. På grund av detta är det inte heller möjligt att i enlighet med grundlagsutskottets utlåtande uppfylla förpliktelsen att bedöma språkliga konsekvenser när en områdesindelning och ändringar i den bereds.

Med hänvisning till detta uppmanar Folktinget finansministeriet att göra en omsorgsfull bedömning av lagförslaget utifrån 122 § 1 mom. i grundlagen och grundlagsutskottets tolkningspraxis samt komplettera utkastet med denna bedömning.

Kommentit lakiin Digi- ja väestötietovirastosta

Myndighetens uppgift att främja digitaliseringen

Enligt 3 § i lagförslaget om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata hör det till myndighetens uppgifter att främja digitaliseringen och att utveckla gemensamma stödtjänster för de elektroniska tjänsterna.

Folktinget hänvisar till Språkbarometern 2004-2016, som innehåller forskningsresultat om hur den språkliga minoriteten i de tvåspråkiga kommunerna betygsätter elektroniska tjänster. När det gäller statens webbtjänster bedömer endast fem procent av de svenskspråkiga minoriteterna att dessa webbtjänster fungerar utmärkt på svenska, medan motsvarande resultat för de finskspråkiga minoriteternas del är 26 procent. Vidare anser så många som 29 procent av de svenskspråkiga minoriteterna att statens webbtjänster fungerar nöjaktigt eller dåligt, medan sex procent av de finskspråkiga svarandena är av denna åsikt (justitieministeriets publikation 52/2016, s. 77).

Enligt Språkbarometern kan utvecklingen av informationssamhället bidra till ökad ojämlikhet mellan svensk- och finskspråkiga, ifall tjänster digitaliseras i olika omfattning på finska och svenska (s. 75).

Folktinget understryker att dessa forskningsresultat visar ett tydligt utvecklingsbehov, i synnerhet gällande de digitala tjänsterna på svenska, vilket bör ges särskild uppmärksamhet i den fortsatta beredningen. Finska och svenska språkets ställning som likställda nationalspråk förutsätter att språken ska behandlas likvärdigt när de digitala tjänsterna utvecklas. De språkliga rättigheterna ska tillgodoses med stöd av lagstiftningen på motsvarande sätt som traditionella myndighetstjänster.

Tvåspråkigheten ska beaktas redan från början av planeringsprocessen, så att rätten till service på det egna språket säkerställs i systemlösningarna. De digitala tjänsterna ska planeras parallellt så att de kan tas i bruk samtidigt på finska och svenska, vilket också gäller uppdateringar av tjänsterna. Därtill ska all väsentlig information om tjänsterna finnas på båda språken. Det är även viktigt att myndigheterna använder ett klart och lättförståeligt språk i dessa tjänster.

Folktinget understryker att det också i framtiden kommer att finnas personer som inte har digitala kunskaper eller som i övrigt saknar möjlighet att använda digitala tjänster. Enskilda personer måste ha rätt att välja på vilket sätt han eller hon kommunicerar med en myndighet. Om så inte var fallet skulle enskilda personers tillgång till rättsskydd äventyras, vilket kan stå i konflikt med

jämlikhetsbestämmelserna i 6 § 2 mom. i grundlagen. Detta ställningstagande ingår i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av rättegångsbalken (RP 190/2017 rd, s. 20).

Folktinget understryker vikten av att de språkliga rättigheterna tryggas i planeringen och utvecklingen av digitala tjänster och elektronisk kommunikation. Folktinget ber ministeriet komplettera propositionsutkastet med en skrivning om att enskilda personers tillgång till rättsskydd förutsätter att de inte får försättas i olika ställning på grund av digitaliseringen av offentliga tjänster (RP 190/2017 rd).

Myndighetens verksamhetsställen

Enligt 6 § i lagförslaget om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata utfärdar generaldirektören myndighetens arbetsordning. I denna bestäms närmare om bland annat verksamhetsställen och var verksamheten ska placeras.

Folktinget hänvisar till att tillgången till tvåspråkig utbildad personal är en nyckelfaktor när det gäller att tillgodose de språkliga rättigheterna. Detta konstateras bland annat i regeringens proposition med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap (RP 15/2017 rd, s. 18). På grund av detta är det ytterst viktigt att tvåspråkiga orter prioriteras i de beslut som gäller placeringen av myndighetens verksamhetsställen.

Folktinget konstaterar att bestämmelserna om myndighetens verksamhetsställen och placering av verksamheten har en synnerligen stor betydelse för tryggheten av de språkliga rättigheterna. Till följd av detta anser Folktinget att det är befogat att föreskriva om verksamhetsställena på förordningsnivå, inte i myndighetens arbetsordning.

I de allmänna motiveringarna anges vidare att myndigheten kan koncentrera behandlingen av vissa typer av ärenden till bestämda verksamhetsställen, vilket effektiviserar och påskyndar behandlingen av ärendet.

Folktinget understryker att en överföring av vissa typer av ärenden till enskilda verksamhetsställen i landet kan få språkliga konsekvenser, vilket måste tillmätas betydelse i beredningen. Detta är fallet, om vissa ärendehelheter behandlas endast vid myndighetens verksamhetsställe på en finskspråkig ort. Folktinget frågar sig hur svenskspråkiga personers rätt till service på sitt eget språk och handläggningen av ärenden på svenska kan tillgodoses, om det visar sig att den personal som innehar en viss specialkompetens saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

Folktinget understryker det väsentliga i att myndigheten tillmäter tryggheten av språkliga rättigheter stor betydelse i beredningen av ärenden som gäller koncentrerat av vissa typer av ärenden till bestämda verksamhetsställen i landet. Om tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna utvidgas till hela landet i enlighet med utkastet, så är det av största vikt att myndigheten försäkras om att detta förverkligas också i praktiken.

Folktinget tar gärna ställning till det utkast till förordning av statsrådet om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som finansministeriet sänder på remiss längre fram.

Muu rekistereitä ja tiedonhallintaa koskeva sääntely

Yleiset kommentit virastojen tietojen käsittelyä koskevista ratkaisuksista

-

Kommentit väestötietolain (661/2009) muuttamisesta

-

Kommentit Digi- ja väestötietoviraston eräistä henkilörekistereistä annettavaan lakiin

-

Kommentit muihin viraston tietojenkäsittelyä koskeviin säännöksiin

-

Tekniset säädösmuutokset

Kommentit säädösten valmistelusta ja muutostarpeiden kartoituksesta

-

Puuttuuko lausuntopyynnön liitteenä olevasta luettelosta (Liite 2) jokin laki, jota olisi muutettava organisaatiouudistuksen myötä?

-

Esityksen vaikutukset

Kommentit esityksen vaikutuksista

-

Muut kommentit

Muut kommentit

-

Beijar Kristina
Svenska Finlands folkting